

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Traumatic injuries of the maxillofacial region are annually receiving from 3.2 to 8.0% of all injured. Children with crevices of the upper lip and palate are born in a ratio of 1 to 650 of all newborns. The number of new cases of HIV infection is constantly growing, which increases the risk of an increase in oral infections. Conclusions: the state of the dental health of the population of Ukraine is unfavorable, and the results of the analysis can be used to develop / improve programs for its improvement.

Key words: dental health, population, caries, periodontal disease, malignant neoplasms.

Відомості про автора:

Круть Анатолій Григорович — кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри ортодонтії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Директор Стоматологічного навчально-практичного медичного центру НМАПО імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, бульвар Т. Шевченко, 1-А.

УДК:616–074/.078.006.25:001.891.53:614.23:378.046.4(100)

ВАЖЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗИДЕНТУРИ В ПІДГОТОВКУ СПЕЦІАЛІСТІВ З ЛАБОРАТОРНОЇ МЕДИЦИНИ

***Г. Г. Луньова, В. В. Колядінцев, О. П. Завадецька,
О. А. Олійник, Є. О. Кривенко, Л. І. Сергієнко***

**Національна медична академія післядипломної освіти
імені П. Л. Шупика, м. Київ**

Резюме. З розвитком клінічної лабораторної діагностики повинен мінятися й підхід до навчання спеціалістів з клінічної лабораторної діагностики. Так різні спеціалісти з лабораторної медицини світу об'єднуються в організації такі як European Federation of Clinical Chemistry and Laboratory Medicine (EFLM), International Federation of Clinical Chemistry and Laboratory Medicine (IFCC) чи European Union of Medical Specialists (UEMS) з метою удосконалення, розвитку, узгальнення та гармонізації професій та самих лабораторій у медицині. Мета цієї статті навести сучасне розуміння ролі лікарів з лабораторної медицини та порівняти їх навчання з навчанням в Україні, в необхідності введені резидентури з лабораторної медицини як рішення

проблеми недоліку висококваліфікованого кадрового персоналу та імплементації вимог Європейського союзу до освіти лікарів з лабораторної медицини.

Ключові слова: міжнародні стандарти, компетенції, компетентність, лабораторна медицина.

Вступ. Характерна риса сучасного етапу розвитку клінічної медицини — постійне зростання ролі клінічної лабораторної діагностики. Кращі клініки світу мають добре розвинуті лабораторні центри, проте очевидно, що результати лабораторних досліджень набувають дійсної цінності тільки за умови їх цілеспрямованого призначення і коректної оцінки результатів поряд із клінічними даними [3]. В сучасних умовах, розвитку медичних технологій і методів діагностики, лікарі різних спеціальностей інколи зустрічаються з неякісними результатами лабораторних досліджень, як приватних так і державних медичних лабораторій, які навіть можуть суперечити клінічній патології. Хоча, здавалося б сучасні технології мали б прирівняти лабораторну помилку до нуля. Проте, будь-яке лабораторне дослідження, від забору крові і до видачі результату, проводить людина (медсестра, лаборант, лікар) і відповідно, яке б сучасне обладнання не мала лабораторія, вона не підвищить якість своїх лабораторних досліджень, якщо персонал не буде достатньо кваліфікованим.

В теперішній час лікарі-лаборанти несуть головну відповідальність за надання широкого спектру лабораторних послуг, проте підготовка лікаря-лаборанта не в повній мірі відповідає сучасним вимогам ринку. Вся річ в тім, що підготувати кваліфікованого лікаря-лаборанта (клінічного патолога) протягом одного року інтернатури не є можливим. І виникають питання: як підвищити кваліфікацію лікаря-лаборанта; чи може лікар-лаборант надавати якісні послуги; які знання і навички повинен отримати лікар-лаборант за час навчання; хто такий лікар-лаборант?

Метою даної статті є порівняння міжнародних вимог, порівняння кваліфікації і програми підготовки лікаря-лаборанта, сучасне роз'яснення професії лікаря-лаборанта.

Основна частина. Отже, хочемо навести загальні вимоги до лікаря, який навчається за спеціальністю «Лабораторна медицина», відповідно до вимог EUMS (European Union of Medical Specialists):

1. Теоретичні знання з гематології, загально гематологічних методів, клітинної гематології, імунно-гематології, гемостазу, клінічної хімії, імунології, з клінічної мікробіології, лабораторної генетики, цитогенетики, молекулярної генетики та геномної медицини [4].

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

2. Основну практику і клінічні навички з лабораторної медицини, відповідне використання лабораторних тестів, управління лабораторією, внутрішня організація лабораторної служби, лабораторна безпека, забір та зберігання біоматеріалу, забезпечення якості, забезпечення внутрішньолабораторного вдосконалення персоналу, електронна обробка і безпека даних, інструментальних і автоматизованих аналізаторів, валідації і верифікації лабораторних процедур, введення документації, наукову співпрацю та дослідження з іншими лікарями, знання національного і європейського законодавства [6].

3. Практику і клінічні навички з гематології, медичної трансфузіології, клінічної хімії, імунології, мікробіології, лабораторної генетики [6].

4. Компетенції: медична компетентність, компетентність у комунікативних навичках, компетентність керівництва, компетентність в організаційному розвитку та медичної науці [6].

Вимоги до лікаря з лабораторної медицини в стандарті EFLM (European Federation of Clinical Chemistry and Laboratory Medicine) складаються з чотирьох основних розділів:

1. Загальні знання, навички та компетенції, які лікар отримує під час навчання: знання структури і функції прокаріотичних і еукаріотичних клітин, а також вірусів; розуміння хімічного, клітинного і тканинного рівня організації організму; розуміння нормальної анатомії, фізіології і патології організму; знання ембріогенезу; знання принципів успадкування ДНК і генетики; знання клітинних, тканинних і системних реакцій на захворювання; патофізіологію розвитку захворювання при поширенні захворювання по всіх системах організму; розуміння основних принципів гістології, включаючи мікроскопію та методики фарбування; розуміння основних принципів фармакології, токсикології та епідеміології; розуміння персоналізації лабораторної медицини на основі передових технологій [5].

2. Спеціальні знання, що будуть отримані з кожної дисципліни: гематологія та переливання крові (включаючи клітини крові, гемостаз, клітинна імунологія та трансфузійна серологія); мікробіологія (мікологія, вірусологія та паразитологія), інфекції, що передаються статевим шляхом, бактеріологія, антимікробна терапія, епідеміологія та охорона здоров'я; генетика, геноміка і цитогенетика; екстракорпоральне запліднення [5].

3. Навички та компетенції необхідні для проведення досліджень, розвитку та аудиту: розробка та вдосконалення технологій, методів та методологій, з особливим акцентом на нові розробки в таких областях, як молекулярна біологія, протеоміка, мас-спектрометрія; процедури перевірки та оцінки кроків методу та компонентів інстру-

менту; ініціювання, проведення та оцінка лабораторних та клінічних досліджень та розробок на основі кращих доказів практики; ініціювання, проведення та оцінка клінічного та лабораторного аудиту для забезпечення якості; відтворення результатів досліджень [5].

4. Лідерські навички та компетенції: завідування лабораторією та керівництво; організація лабораторій; якість; освіта / навчання / безперервний професійний розвиток; правила безпеки персоналу та безпека лабораторії; правові, етичні та управлінські аргументації; професійна практика і навички [5].

Вищенаведена лише часткова інформація всіх чотирьох розділів, але необхідно акцентувати увагу на 2-му розділі, тому що у цьому міжнародному стандарті надані вимоги щодо отримання лікарем-лаборантом (клінічним патологом) спеціальних знань з наступних дисциплін: клінічна хімія, імунологія, гематологія та трансфузіологія, мікробіологія (включаючи бактеріологію, мікологію, вірусологію та паразитологію), генетика (геноміка та цитогенетика), запліднення *in vitro*.

Відповідно до вимог вищенаведених міжнародних стандартів (UEMS European Training Requirements Laboratory Medicine 2016.15 і The EFLM European Syllabus for postgraduate training for Specialists in Laboratory Medicine: version 5–2018) було б добре якби навчання тривало протягом 5-ти років, але не менше 4 років.

В даний час лікарі-лаборанти в Україні проходять інтернатуру за різними спеціальностями, а саме лабораторна діагностика, мікробіологія. А також проводиться спеціалізація з клінічної лабораторної діагностики, клінічної біохімії, лабораторної імунології, вірусології, лабораторної генетики [1]. Обов'язки, які виконує один лікар (клінічний патолог) з лабораторної медицини в Європейському Союзі в Україні виконує два, або три лікаря-лаборанта. Чи є наші лікарі-лаборанти в цілому конкурентоспроможними?

На жаль, на даному етапі ситуація потребує змін, поліпшення та розвитку підготовки фахівців з лабораторної медицини. Цікавий факт, в міжнародному стандарті ISO: «Медичні лабораторії. Вимоги до якості та компетентності» 2015:15189 в вимогах до персоналу значиться, що фахівці сучасної медичної лабораторії на післяаналітичному етапі лабораторного дослідження повинні проводити аналіз отриманих даних та робити заключення за результатами досліджень. Такий фахівець повинен мати відповідну теоретичну і практичну підготовку й досвід [4]. Вимога щодо постаналітичного процесу: лабораторія повинна мати процедури, які забезпечують проведення уповноваженим персоналом аналізу результатів досліджень перед їх наданням і оцінювання їх з урахуванням даних внутрішнього контролю якості,

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

а також, за необхідності, наявної клінічної інформації і результатів попередніх досліджень [4]. Під час реалізації цих пунктів виникають проблеми через те, що в нашій країні лікарі-лаборанти не мають відповідні компетентності. Державні і приватні медичні лабораторії не можуть сформуванати повний штат лікарів з лабораторної медицини, з відповідною кваліфікацією, які могли б верифікувати та валідувати клінічні лабораторні дослідження. Лаборанти не мають вищої медичної освіти (не є компетентними в клінічній верифікації результату).

Так, лабораторії, які відповідають вимогам міжнародного стандарту ISO 2015:15189 надають найкращу якість, але цей стандарт прописувався з урахуванням Європейської системи підготовки лікарів лабораторної медицини.

В 2015 році в Україні затверджено ДСТУ 2015:15189 «Медична лабораторія. Вимоги до якості та компетентності» та з 1 січня 2016 року впроваджується в діяльність медичних лабораторій України.

Висновки. Отже, на даному етапі реформи в системі охорони здоров'я, важливим кроком у вирішенні проблеми недоліку висококваліфікованого кадрового персоналу є впровадження лікарської резидентури з лабораторної медицини. Відповідно до Закону України «Про Освіту» лікарська резидентура проводиться в університетах, академіях, інститутах, наукових установах, закладах охорони здоров'я, визнаних центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я як бази лікарської резидентури, і є формою спеціалізації лікарів-спеціалістів за певними лікарськими спеціальностями для отримання кваліфікації лікаря-спеціаліста згідно з переліком лікарських спеціальностей, затвердженим центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я [2]. В національній медичній академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика є відповідні клінічні бази для навчання резидентів, проте законодавчо немає самої програми резидентури з лабораторної медицини. Тільки після впровадження лікарської резидентури з лабораторної медицини на ринок праці зможуть виходити лікарі компетентність та кваліфікація яких буде відповідати вимогам Європейського союзу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. -Випуск 78 Охорона здоров'я, редакція від 12.07.2018.
2. Закон України «Про Освіту», Розділ 2, Стаття 18, Пункт 7, від 05.09.2017.
3. Шевченко Т. М., Лацинська С. А., Вальчук С. І. Посібник до вивчення курсу «Клінічна лабораторна діагностика», 2015. — 70с.
4. ДСТУ EN ISO 15189:2015. UEMS European Training Requirements Laboratory Medicine 2016.15.

5. The EFLM European Syllabus for post graduate training for Specialists in Laboratory Medicine: version 5–2018.
6. UEMS European Training Requirements Laboratory Medicine 2016.15.

Важность внедрения резидентуры в подготовку специалистов с лабораторной медицины

*А. Г. Лунева, В. В. Колядинцев, А. П. Завадецкая,
А. А. Олейник, Е. А. Кривенко, Л. И. Сергиенко*

Национальная медицинская академия последипломного образования имени П. Л. Шупика, г. Киев

Резюме. С развитием клинической лабораторной диагностики должен меняться и подход к обучению специалистов по клинической лабораторной диагностике, так различные специалисты с лабораторной диагностики мира объединяются в организации, такие как European Federation of Clinical Chemistry and Laboratory Medicine (EFLM), International Federation of Clinical Chemistry and Laboratory Medicine (IFCC) или European Union of Medical Specialists (UEMS) с целью усовершенствования, развития, обобщения и гармонизации профессий и самых лабораторий в медицине. Цель этой статьи привести современное понимание роли врачей лабораторной медицины и сравнить их обучение с обучением в Украине. В необходимости введены врачебной резидентуры по лабораторной медицины как решение проблемы недостатка высококвалифицированного кадрового персонала и имплементации требований Европейского союза к образованию врачей лабораторной медицины.

Ключевые слова: международные стандарты, компетенции, компетентность, лабораторная медицина.

Importance of implementing residency training for specialists in laboratory medicine

*G. G. Luniova, V. V. Koliadintsev, O. P. Zawadetska,
O. A. Oliinyk, Ye. O. Krivenko, L. I. Serhienko*

**Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education,
Kyiv**

Summary. With the development of clinical laboratory diagnostics, the approach to training specialists in clinical laboratory diagnostics should be changed. So, different experts in the field of laboratory diagnostics of the world are united into organizations such as the European Federation of Clinical Chemistry and Laboratory Medicine (EFLM), the International Federation of Clinical Chemistry and Laboratory

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Medicine (IFCC) or the European Union of Medical Specialists (UEMS) in order to improve, develop, synthesize and harmonize the professions and the laboratories in medicine. The purpose of this article is to present a modern understanding of the role of physicians in laboratory medicine in the context of reforms and compare their training in other countries to that in Ukraine. Introducing residency training on laboratory medicine and implementing into practice the European Union requirements for the education of physicians in laboratory medicine can solve a problem of the lack of highly skilled personnel.

Key words: international standards, competencies, competence, laboratory medicine.

Відомості про авторів:

Луньова Ганна Геннадіївна — доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри клінічної лабораторної діагностики Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9. тел.: (044) 409-20-75.

Колядінцев Василь Володимирович — аспірант кафедри клінічної лабораторної діагностики Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9, тел.: (044) 409-20-75.

Завадецька Олена Павлівна — кандидат медичних наук, доцент, завуч кафедри клінічної лабораторної діагностики Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9. тел.: (044) 409-20-75.

Олійник Олена Анатоліївна — кандидат медичних наук, доцент кафедри клінічної лабораторної діагностики Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9. тел.: (044) 409-20-75.

Кривенко Євгенія Олександрівна — кандидат медичних наук, асистент кафедри клінічної лабораторної діагностики Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9. тел.: (044) 409-20-75.

Сергієнко Людмила Іванівна — кандидат медичних наук, доцент кафедри клінічної лабораторної діагностики Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. Адреса: м. Київ, вул. Дорогожицька, 9. тел.: (044) 409-20-75.